

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Disputationvm De Censuris In Commvni,
Excommunicatione, Svspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

1 Quis sit capax Censuræ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

is, in quem fertur censura, delinquens, & peccator esse debet tum etiam, quia oportet ut sit subditus eius, qui fert censuram: & ideo ex iis, quæ diximus de causa censuræ, & de iurisdictione ad illam ferendam necessaria, facile possunt intelligi conditiones requisitæ in subiecto censuræ: pauca verò addenda sunt ad materiæ complementum.

SECTIO I.

Quæ conditiones in aliquo requirantur, ut capax sit censura.

Solus homo viator ligari potest censura.

Primum suppono, hominem tantum viatorem, & consequenter viuentem in hac vita mortali; posse censuram ligari propriè, & in rigore loquendo. Ita supponunt omnes, qui de hac materia scribunt. Et patet facile ex dictis, nã solus homo viator est capax delicti, & emendationis eius: utrumque autem requiritur in subiecto capaci censuræ: nam fertur propter delictum, & contumaciam, ut dictum est ex Matth. 18 & fertur ob emendationem eius, & salutem animæ, ut dictum etiam est ex prima ad Corinth. 5. Bruta ergo animalia excluduntur, quia non habent capaciam delicti, & eadem ratione beati omnes excludi possunt. Dammati verò, quia iam non possunt emendare delictum: præterquam quod omnes illi sunt extra forum Ecclesiæ, vel naturæ suæ, ut angeli, vel ratione status, ut animæ sepe ratæ. Adde, effectus censurarum, quales sunt priuatio communicationis ciuilibis aut sacræ, vsus sacramentorum, vel sacrificij, &c. non habere locum in his omnibus, sed in solo homine viatore: quia nemo priuatur nisi ijs, quæ habet, vel habere potest.

Obiectio.

Galat. 1.

Quo sensu anathematizantur res in se insubiles, ac demones.

Leo Papa. Ios. 6. & 7.

Nauarr.

Hic vero obijci potest, quia interdum quædam animantia bruta, ut locustæ, & similia, quæ fructus terræ deuorant excommunicari dicuntur. Item quod Paulus anathema dicit in eum, qui contra Euangelium docet, etiam si Angelus sit, ad Galat. 1. Et inter exorcizandum, demones excommunicari, & anathematizari dicuntur. Item, quia interdum mortui etiam excommunicari possunt, cum possint absolui, ut sumitur ex multis decretis 24. questione 3. Sed hæc facile expediuntur, si aduertamus in primis, verbum anathematizandi, & excommunicandi interdum accipi pro verbo execrandi, & detestandi: & separandi à nobis aliquid tanquam nocuum, & execrabile. Et hoc sensu non tantum personæ, sed interdum etiam res aliæ, verba seu sententiæ aut hæreses anathematizari dicuntur. Sic enim hæretici, cum abiurant errores, eos anathematizant, cum tamen nec ipsi censuras ferre possint, neque ipsi hæreses capaces sint censuræ: significant ergo se execrare, & à hominibus separare tales errores. Atque hic est vsus antiquissimus à Conciliis, & summis Pontificibus obseruatus, ut patet ex cap. Ego Berengarius de Consecr. distinct. 2. & cap. Donatum, cum aliis 1. quæst. 7. ex Leone Papa Epistola 3. & 87. Imo & Iosue 6. & 7. hoc sensu dicitur. Sit ciuitas hæc (scilicet Hiericho) anathema, & omnia, quæ in ea sunt Domino: id est execrabilis, & prorsus destruenda: ac succendenda. Vnde additur. Sola Rahab meretrix viuat. Et frequens est illa significatio. Cui ergo exorcizantur animalia bruta, & similia, verba quæ in illa dicuntur, solum sunt imprecationes quædam, quibus Christianus Populus à Deo postulat, ut illa auertat, ac destruat. Dicere autem similia verba intentione ferendi censuram superstitiosum esset: Ut recte dixit Nauarrus in Summa, cap. 27. n. 13. Atque in

eodem sensu dixit Paulus anathema in eum, qui aliud euangelizauerit, quam quod ipse euangelizauerat, etiam si esset Angelus: quod per exaggerationem dixit Paulus, ad ostendendam firmitatem fidei, & quam sit execrabilis, & fide indignus, qui contrarium prædicat. Vnde Basilii in regulis breuius disputatis, in 114. ita ferè exponit. Talis fugiendus est, atque execrationi habendus. Et eodem sensu accipienda sunt similia verba, quoties in demones dicuntur.

Quomodo mortui excommunicari dicantur.

Ultima vero parte obiectionis nonnulla maior controuersia est; nam quidam contendunt hominem mortuum posse censuram ligari: quia interdum iura hoc modo loqui videntur. Tamen res est facilis, si recte attendatur. Nam directe, ac (ut ita dicam) in se ipso, non potest homo mortuus censuram ligari, & consequenter, nec in eum potest directe censura ferri. Ita docet Ioan. de Lignano in tit. de censuris, §. nono, num. 2. & 3. Nauarrus in Summa cap. 27. num. 13. Couarruias in cap. Alma, part. 1. §. 11 num. 8. Castro lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 19. & 20. Et potest facile probari rationibus, quibus supra ostendimus, solum hominem viatorem censuram ligari posse, nam homo iam mortuus, nec simpliciter homo, neque viator est. Et explicatur in hunc modum: nam vel censura talis ferretur in animam separatam, vel in corpus mortuum: non in animam, tum quia iam est extra forum Ecclesiæ militantis: nemo autem ligatur à non suo iudice, ut ad rem præsentem dicitur in c. Quod autem, de Pœnit. & remiss. Tum etiam quia, si est in inferno, iam habet ultimam poenam, & est incapax omnis spiritualis beneficii: & est extra omne consortium hominum mortalium, vnde nullis bonis priuari potest per Ecclesiæ. Si autem est in purgatorio (nam de beatis nulla est dubitandi ratio) iam non est neque esse potest digna tali poenâ; propter quod, licet Ecclesiæ haberet directam potestatem in animâ in eo statu existentem, non haberet illam quoad hunc actum ferendi censuram. Vnde, ut statim dicam, neque indirecte potest illam exercere respectu animarum purgatorij. Neque etiam corpus exanime per se & directe est capax censuræ: cum nec rationis vsum habeat neque obligari per censuras possit, ut emendetur: qui est proprius censuræ finis, ut in superioribus dictum est.

Ex quo sumitur noua ratio, nam censura vel fertur à iure, vel ab homine: illa prior, vel in hac vita contracta est: & sic, quamuis fortasse fuerit occulta, & post mortem declaratur, non tunc censura fertur in mortuū, sed publicatur censure, quam viuis occulte incurreret. Si autem ante mortem non fuit contracta, neque postea potest. Quia iam tunc non alligatur homo Ecclesiasticis iuribus, neque illa transgredi potest. At vero censura, cum ab homine fertur, requirit præuiam monitionem, quæ mortuo fieri non potest. Dices: Contingere potest ut admonitio tempore vitæ facta sit, & ille moriatur, priusquam sententia feratur: ergo poterit in illum ferri, postquam mortuus est. Respondetur, si tantum esset sententia declaratoria, esset quidem id verum, in condemnatoria autem non potest habere locum. Et est aperta differentia, quia illa prior respicit tempus præteritum, & solum declarat delictum commissum, & penam iure ipso illatam, quam propter eam exequi potest iudex, etiam post mortem delinquentis iuxta capacitatem illius. At vero posterior sententia condemnatoria in præsentem, & de nouo poenam imponit: & ideo requirit tunc actuale iurisdictionem in ipsum, quam habere non potest in hominem iam mortuum. Et præterea, cum hæc poena medicinalis sit, semper requirit, ut is, in quem de nouo fertur, sit in statu, in quo possit salus, vel fructus aliquis sperari.

Atque

Basilii.

Non potest mortuus directe censura ligari.

Lignano. Nauarr. Couarr. Castro.

Anima separata est incapax censuræ.

Corpus exanime non est censuræ ligabile.

Obiectio.

Solutio.

Atque hinc facile intelliguntur aliqua iura, propter quæ nonnulli Doctores aliter loquentur absolute dicentes hominem mortuum posse excommunicari, vel alia censura affici. Ita Richardus in quarto dist. decima octava, articulo quinto, quæst. 4. Et Gabriel, ibi quæstione secunda, articulo secundo, Corollar. quarto post conclus. 2. Et aliqui etiam Canonistæ ita sentiunt: quoniam in capit. Sane, 24. quæstione 2. de Hæreticis dicitur post mortem esse anathematizandos, & condemnandos: ubi ex Conciliis, & ex Diuo Augustino multa referuntur. Cyprianus etiam lib. 1. Epistola 9. propter speciale crimen quendam mortuum excommunicauit: ut refertur in cap. Neque, 88. distinct. & in cap. Si quis Episcopus, de Hæreticis, præcipitur, ut propter quædam delicta Episcopi saltem post mortem eis anathema dicatur: atque eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur. Vbi Glossa dicit hoc esse speciale in crimine hæreseos: tamen male exponi textum: nam aperte extendit illam penam ad alia crimina: Et patet etiam ex Concilio Aphricano sub Bonifacio cap. 48. Accedit, quod post mortem durat excommunicatio, si quis fuit in vita ligatus, & ante mortem non fuit absolutus: ideo etiam post mortem interdum datur, & necessaria est absolutio, ut constat ex cap. A nobis, 2. & cap. Sacrum, de Sentent. excomm. Ergo etiam potest de nouo censura post mortem inferri: patet consequentia, tum quia eiusdem rationis est ligatum teneri, vel de nouo ligari: tum etiam, quia eadem ratio est potestatis ligandi, atque soluendi, quia utraque iurisdictionem requirit: Quod sumitur etiam ex cap. Verbum, de Penitent. distinct. prima, imo in dicto cap. A nobis: dicitur, in certis casibus à canonibus denotatis legi, Ecclesiæ ligasse mortuos, & soluiffe.

Sed hæc, si recte expendantur contraria nō sunt, nam in primis fere in omnibus iuribus prior loco adductis sermo est de sententia declaratoria: nam hæretici, vel fautores hæreticorum, & similes, ipso iure excommunicati sunt: & ideo, si post mortem de eorum delicto constet, merito anathematizantur, & suffragiis, ac Ecclesiastica sepultura priuatur: tunc enim non fertur censura in mortuum, sed promulgatur, & obseruari mandatur illa, quæ iam lata fuerat in hominem, dum vivebat. Quanquam enim per mortem hominis excommunicati videatur destrui censura subiectum, & consequenter ipsa censura; iuxta illud, *Destructis nobis destruantur ea, que sunt in nobis*, nihilominus tamen, quia per censuras redundat obligatio in alios, præter eum, in quem directe fertur: & ius aliquod acquiritur ipsi Ecclesiæ, ut hæc seruentur, quatenus post mortem alterius possunt, ideo Ecclesiæ merito præcipitur ut obseruentur: & ad hoc ordinatur sententia declaratoria criminis, & hæretici anathematizatio. Nam ex vi excommunicationis, quam in hac vita hæreticus incurrit, & durat vsque ad mortem habet ius Ecclesiæ priuandi illum suffragiis & sepultura sacra: & hoc præcipit à fidelibus obseruari: quod non tam est censuram mortuo imponere, quam viuus imperare. Tunc autem illa promulgatio, & executio prioris censuræ non ordinatur ad emendationem defuncti, imo ille supponitur iam omnino damnatus, sed ordinatur ad terrorem viuientium, & ad condignam punitionem delicti propter commune bonum. Et quoad hoc deficit etiam in illa pena propria & peculiaris ratio censuræ, & transit in rationem puræ, & iustæ vindictæ.

Adde præterea, per huiusmodi sententiam iuridice, & humana fide proponi Ecclesiæ, illum hominem esse in statu damnationis: ex quo fit consequenter, ut ipso iure & anima eius sit incapax suffragiorum, & corpus eius indignum Ecclesiastica sepultura, non solum propter censuram, sed etiam propter statum. Vnde omnis, qui publice in Ecclesiâ

A decedit in statu peccati mortalis, & cum sufficientibus signis impenitentiae finalis, etiam si nulla censura affectus sit, Ecclesiastica sepultura priuatur, ut constat ex cap. Placuit, 23. qu. 5. & cap. Ex parte, 2. de Sepult. ubi Gloss. verb. *Communicabatur*, plura ad hoc refert. Nam corpus afficitur honore ratione animæ, & ideo si publicè, & in foro Ecclesiæ anima creditur fuisse damnata, merito corpus eius Ecclesiastico honore priuatur.

Præter hæc vero, quæ fieri possunt per sententiæ tantum declaratoriam, & executionem censuræ in vita contractæ, existimo posse Ecclesiâ propter delicta in vita commissa, etiam si non habuerint censuram annexam, post mortem priuare suffragiis suis, & honore sepulture in loco sacro, etiam si non iudicet, nec declaret talem defunctum fuisse damnatum: nam, si hoc iudicet, res est prorsus indubitata, ut patet ex paulo antea dictis: quia iam tunc adiungitur prioribus culpis peccatum finalis impenitentiae, quod dignum est illa pena; & ratione illius fortasse dictum est primæ Ioann. 5. *Qui videris fratrem suum peccare peccatum ad mortem, non pro illo dico ut orat quis*. Quod vero, etiam sine illa circumstantia finalis impenitentiae cognita, interdum hoc possit iuste facere Ecclesiâ, probatur, quia interdum potest Respublica punire post mortem aliqua delicta in vita commissa, quando propter eorum atrocitatem ita expedit ad commune bonum: ergo etiam hoc potest Ecclesiâ per penas suæ potestati proportionatas, & quæ conferre possunt ad exemplum, & terrorem aliorum fidelium.

Sicque legimus de D. Gregorio priuasse quendam religiosum defunctum suffragiis, & communi sepultura, propter inuentam apud eum pecuniam, cum tamen non constaret illum fuisse damnatum. Et ad idem induci possunt textus in cap. 2. & 4. de Statu monachor. Et similiter intelligi potest factum Cyprianus in dict. cap. Neque, ubi prohibet fieri oblationem & deprecationem in Ecclesiâ pro quodam Victore defuncto, eo quod in vita Ecclesiasticum quoddam decretum transgressus fuerat, cui tamen decreto nulla excommunicatio ipso facto erat annexa, quantum ex illo loco colligitur: sed ipse propter commune bonum illam penam imposuit, ut satis indicant illa vltima verba textus, *ut decretum sacerdotum religiose, & necessarie actum, seruetur à nobis*. Et eodem modo intelligo textum in dicto cap. Si quis Episcopus, non enim videtur ibi imposita excommunicatio, quæ ipso iure in vita incurratur, & nihilominus dicitur, *ut saltem post mortem dicatur ei anathema, & nomen eius inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur*. Quanquam etiam dici possit illam censuram ipso iure imponi, ita tamen, ut non incurratur, vel saltem non promulgetur publice, donec peccatum de quo ibi est sermo, plene consummatur. Est autem talis generis illud peccatum, ut non consummetur, nisi in morte, ad similitudinem finalis impenitentiae: nam illud erat peccatum instituendi hæreticos, vel alios similes in hæreses: quæ institutio fit per testamentum, quod tantum per mortem firmatur iuxta lib. 4. & similes, ff. de Admgen. legat. Et ita peccatum illud tunc plene consummatur. Qui sensus probabilis est. Tamen, quia ibi nullū est verbum, quo indicetur, talem censuram ipso facto incurri, addo, posse Ecclesiâ talē penam post mortem imponere, ut declaratum est.

Neque hoc repugnat superius dictis, quia tunc non ligatur mortuus directe & in se ipso, sed præcipitur viuus, ne hoc vel illud faciant circa ipsam. Et non fertur præterea illa pena non habet propriam rationem censuræ, quia medicinalis non est, sed tantum ad aliorum terrorem ordinatur. Dices. Viuentes nunquam priuantur suffragiis propter solam vindictam delicti, nisi in ordine ad emendationem, cur ergo priuantur

Potest Ecclesiâ mortuū priuare suffragiis licet non iudicet esse damnatum, neque in vita incurrisse censuram.

Gregori.

Cyprianus

Cur mortui
propter vin-
dictam ius-
fragis pri-
uentur, non
autem vini:

priuatur mortui? Respondeo, propter diuersitatem A-
stus, & periculi. Nam, si mortuus extra gratiam
decessit, nihil illi amplius nocebit suffragiorum ca-
rentia, si vero decessit in gratia, nullum ruinæ peri-
culum potest illi imminere ob defectum suffragio-
rum, sed solum potest inde fieri, vt eius poena in
purgatorio diuturnior sit. Et hoc non reputatur ab
Ecclesia inconueniens, sed iusta poena delicti, & ne-
cessaria, ad obseruationem Ecclesiasticæ disciplinæ.
At vero, quamdiu homo in hac vita viuit, semper
imminet periculum maioris ruinæ, quoad culpam,
& condemnationem. Et ideo Ecclesia nullam pri-
uat suo subsidio, valde vtili ad cauendum hoc peri-
culum in solam culpæ vindictam: sed in ordine ad
emendationem, & cum aliqua illius spe.

11
Quid dicen-
dum de ab-
solutione à
censura post
mortem.
Palud.

Tandem hinc constat quid dicendum sit ad vlti-
mā difficultatem de perseverantia censuræ & ne-
cessitate absolutionis post mortem: eadē enim pro-
portione videtur loquendum. Quod significauit
Paludanus in quarto distinct. 18. quæstione prima,
numero septimo dicens, Si excommunicati sunt mor-
tui, licet non sit pro eis orandum publice propter scanda-
lum, si non fuerint absoluti, ab illa tamen, qui credit quod
sunt mortui: in charitate potest intendi, quod sint partici-
pes suorum bonorum, quia iam non sunt legati. Sentier-
go censuram per mortem re ipsa tolli, & dissolui: in
foro autem Ecclesiæ aliquo modo manere: & ea rati-
one esse necessariam absolutionem. Et Couarru-
ias dictos. vndecimo, numero octauo, eadem pro-
portione loquendum censet de censura & absolu-
tione: & decisionem cap. Anobis, ita intelligendam
putat, vt constat Ecclesiam militantem, nec ligare, nec sol-
uere mortuos, sed potius declarare eos decessisse legatos, vel
absolutos, vel certe (vt statim addit) vt intelligamus
Ecclesiam soluere mortuos, vel ligare, non quoad
ipsos, sed quoad actus, vel effectus per viuos erga
mortuos agendos. Solum est aduertendum discer-
men, nam, quando censura lata est viuente peccato-
re, licet directe in eum feratur, ex ea tamen redun-
dat in alios quædam obligatio, quæ permanet mor-
tuo excommunicato sine absolutione à censura, et-
iam si contritus, & in gratia discedat, & quoad hanc
partem non tantum de iustificatione, sed vere permanet in re, & in
conscientia: quia Ecclesia ita declarauit vim huius
præcepti. Fuitque ita conueniens, vt censura in ma-
iori esset timore ac reuerentia, & vt fideles magis
essent solliciti de obtinenda absolutione propter pe-
riculum mortis. At vero postquam iam homo de-
functus est sine censura, non potest in eum directe
ferri, vt inde in alios redundet, sed solum potest de-
clarari, si contracta fuit, vel ad summum potest ali-
qua prohibitio similis viuentibus fieri circa actus
exercendos erga defunctum: quod certe raro fit, si
censura non præcessit in vita: & omnino nunquam
fiet, si defunctus, quantumuis peccator, ante mor-
tem exhibuit sufficientia signa fidei, & poenitentia, &
ac obedientia ad Ecclesiam.

12
Si homo mo-
riatur ante
censuram
contractam
sub conditio-
ne impossibili,
post mortem
non potest il-
lam contra-
here.

Ex quo obiter intelligitur, quotiescunque homo
moriatur, antequam censuram contrahat sub con-
ditione impossibili, postea non posse illam incurre-
re, neque indigere absolutione, vel quoad se, vel
quoad alios. Probatum ex fundamento posito, quia
ille iam in se est incapax censuræ. Et obligatio re-
spectu aliorum non redundat, nisi supposito valore
censuræ respectu eius, in quem directe fertur. De-
claraturque exemplis, nam, si alicui præceptum sit,
vt restituat, vel satisfaciatur intra mensem sub poena
excommunicationis ipsi facto incurrendæ, & ante
expletum mensem moriatur, ille in censuram non
incidit viuens, quia necque fuit in mora, nec contu-
max nec impletur fuit conditio. Quando autem illa
impletur, iam ille non est capax censuræ, neque ob-
ligationis prouenientis ex præcepto Ecclesiastico,
maxime cum illam iam implere non possit. Dices,

debuisset præuenire tempus solutionis, seu obserua-
tionis talis præcepti, si potuit, & periculum mortis
præiudicet. Respondetur fortasse debuisset ex ius-
titia, aut ex alia naturali obligatione, ad quam ille
actus pertinebat: tamen ex vi illius Ecclesiastici præ-
cepti non fuisse ad id obligatum, quia lex non plus
obligat, quam verbis exprimat, illa autem lex so-
lum voluit obligare infra certum terminum, quem
ipsa, quantum in ipsa erat, vt sic dicam, concessit ad
differendam solutionem vsque ad illum, & ante il-
lum noluit per censuram obligare: nihilque exce-
pit, vt supponimus, de articulo mortis: ergo ex vi il-
lius legis non tenetur ad illam anticipationem. Quare
licet daremus illum peccasse mortaliter, non sol-
uendo ante mortem, nihilominus non incurrit il-
lam censuram. Fieri autem potest, vt neq. alia ratio-
ne peccet.

An qui præcepit clericum interfici, & ante executio-
nem moritur, postea sequuta morte li-
getur censura.

Hinc etiam sumenda est decisio alterius quæstio-
nis, quam de eo, qui mandauit, dum viuere
interficere clericum, & mortuus est, antequam im-
perium fuerit executioni mandatum: postea vero
subsequitur executio, an ille mandator incipiat tunc
ligari excommunicatione lata in cap. Si quis suade-
te. Illam enim incurrit non tantum, qui per se ipsum
sed etiam qui sua auctoritate, vel mandato violentas
manus in clericum iniicit, c. Mulieres. §. Alii vero, de
Sent. excom. non incurrit autem talem censuram
statim ac mandatum dat, donec effectus sit subie-
ctus, quia, si non sequeretur effectus, nec censura
contraheretur, vt in superioribus diximus: hac ergo
ratione merito dubitatur, an, si tempore executio-
nis effectus, sit mandator mortuus, incipiat censura
ligari. Quam quæstionem late tractat. Vgolin. tab. i.
de Cens. cap. 17. §. 2. nu. 5. Et quatuor refert opinio-
nes: ipse vero tandem resoluit mandatorem illum
non incurrrere censuram: ex quodam fundamento
legali, quod mandatum morte mandatis extingui-
tur; ergo quidquid postea mandatarij operatur,
iam non facit auctoritate mandantis, sed sua volunta-
te: ergo iam non debet mandanti imputari, & con-
sequenter ad eum iam non pertinebit censura, quæ
in mandantem lata est.

Quæ ratio mihi quidem non satis facit: nam quod
leges disponunt mandatum solui morte mandan-
tis, §. Rele. Insit de Mandato. intelligitur quoad ob-
ligationem mandatarij de exequendo mandato: &
consequenter, quantum ad valorem ciuilem actio-
nis, prout pendebat ex auctoritate mandantis. Quæ
duo in proposito locum non habent: quia illud
mandatum de se tale erat, vt obligationem non in-
duceret, vt per se constat: ergo quantum ad hoc non
soluitur per mortem; nam semper solutum erat.
Neque etiam quantum ad valorem actionis, quæ ex
illo mandato fuit sublecuta: nam ita valuit, vt fue-
rit vera clerici percussio, vel occisio, & vt supponi-
mus: ibi enim non spectatur aliquis valor ciuilis, sed
realis & physica percussio. Denique mandatum il-
lud per solam mortem non intelligitur retractatum:
& ideo inter homines multum mouet ad operan-
dum, etiam post mortem mandantis. Vnde obedi-
ens filius, aut subditus retinet, & obseruat præce-
ptum patris, vel Principis, etiam mortui. Et iniquus
famulus ex vi mandati domini defuncti, etiam in in-
iustum sit, prauam actionem exequitur. Nec leges
ciuiles potuerunt hanc vim auferre mandato, cum
dicitur per mortem extingui, sed solum ciuilem ac-
tionem, obligationem, aut valorem. Ratio autem,
ob quam mandans excommunicatur, non est pro-
pter ciuilem respectus, sed propter vim motiuam,
quæ

14
Impugnatur

quæ est in mandato. Hac enim ratione is censetur committere, qui mandat, ut dicitur in dicto §. Illi vero.

15 Ad do questionem hanc vniuersaliorem esse, quæ ut possit ex illo principio definiri. Quid enim si quispiam sacerdoti dedit venenit, quod eius mortem non operetur vsque ad certum diem, v. g. trigessimum ipse vero, qui dedit, moriatur ante illud tempus. Nonne de hoc eadem questio manet, an post mortem suam, quo tempore alius moritur, censuram incurrat? Et similes casus possunt facile excogitari. Quos omnes definiendos cenfeo ex illo principio, quod homo iam mortuus incapax est censuræ, quæ primo directe in ipsum feratur: nam hinc fit, ut in eis casibus non incurratur censura. Quod in illo exemplo de mandante docuerunt Glossa, Innocent. Abbas, & alij in dicto §. Illi vero; quamuis non omnes nitantur dicto fundamento: illud tamen existimo esse solidum, & vniuersale quantum spectat ad proprietatem, & rigorem censuræ. Ut enim incurratur censura necesse est, ut subiectum sit habile, & capax eius, non solum in eo tempore, in quo dedit causam delicti, ob quod censura incurritur, sed maxime in eo: in quo effectus consummatur. Nam tunc censura quasi inherere incipit: non tamen potest inherere, nisi in subiecto apto: & ideo non potest tunc propria censura contrahi, vel imponi: loquor autem semper de propria censura, quia, si ille mädator in morte nullum dedisset poenitentia signum, nec retractasset mandatum, & postea Ecclesiæ constaret publice de illo delicto, posset illum priuare sepultura, & suffragiis, non propter priorem censuram, sed ut publicum & impoententem peccatorem.

Quando incurratur censura propter peccatum imposita, quod non nisi in morte consummatur.

16 Tandem potest aliquis curiosè inquirere, quum quis censuram incurrit propter peccatū, quod non nisi in ipsa morte consummatur, quando incurrat illam: non enim in instanti mortis iuxta dicta, quia tunc iam non est homo, neque in aliquo instanti, quod signari possitante mortem, quia in nullo signabili tale peccatum est consummatum, neque in tempore immediato ante instans mortis, quia in illo nihil incipere potest, ut Philosophi docent. Respondere tamen ad rem moralem parum hoc referre. Et contendere quis posset, huiusmodi rem moralem posse incipere in tempore immediato ante instans mortis, vel etiam dici posset, posse signari instans aliquod ante mortem, in quo iam vita naturaliter est desperata, & in illo contrahi censuram, præsertim, quia signari potest instans, in quo iam homo non potest ratione uti, ut respiscat, aut obediens sit Ecclesiæ: & ideo merito dici potest contumacia iā consummata in illo instanti; quid ergo mirum quod tunc incurratur censura? Sed licet hoc posterius speculative defendi possit, mihi tamen videtur huiusmodi poenam infligi pro actu, quam diu vita durat, sed in primo instanti mortis incipere vim suam, & obligationem habere: atque adeo neque esse proprie censuram, sed meram poenam, quæ ad publicā vindictam, & terrorem aliorum ordinatur, neque directe ferri in ipsum delinquentem eum ligando, sed in alios ratione illius, prohibendo actiones, quibus illi succurrere possent. Quod facile constabit consideranti iura supra citata, quæ in hac specie loquuntur. Et ita clarius expeditur difficultas tacta, nam reliquæ euasiones non difficile impugnari possunt: sed res est leuioris momenti.

Fr. Suarez, Tom. 5.

A Solum adultum & Baptizatum viatorem qui superiorem habeat in terris posse censuram ligari.

Secundo dicendum est. Non omnis homo viator capax est censuræ, sed adultus tantum baptizatus, qui superiorem habeat in terris quoad spirituales potestates. Sententia est communis & clara. Nam in primis ante ætatem adultam nemo potest censura ligari, quia nec capax est delicti, quod sit proxima causa censuræ, neque etiam est capax alicuius obligationis, vel effectus, qui per censuram inferatur. Primum patet, quia omnis obligatio requirit rationis usum. Secundum etiam constat, quia huiusmodi infantes non sunt capaces proprio usu, vel communicatione spiritualium bonorum, ut facile per illa discutendo constabit: imo nec ciuili & humanæ communicationis sunt capaces, ut per se constat. Solum Sacramentum Confirmationis potest eis communicari, & olim dabatur eis Eucharistia. Sed priori sacramento non possunt priuari per modum censuræ: esset enim iniustus, & intolerabilis error. Posteriori vero sacramento priuantur nunc, non per modum censuræ, sed propter reuerentiam debitam tanto sacramento, quæ in tanta multitudine paruulorum, & amplitudine populi Christiani, moraliter loquendo, seruari non posset. Ex quo fit, idem iudicium ferendum esse de omnibus perpetuo amentibus, quia, cum nunquam habuerint rationis usum, eadem rationes in illis procedunt. Et in hoc omnes Doctores conveniunt.

Hinc verò aliqui inferunt, quoties iussu aliquid prohibet sub censura ipso facto incurrenda, non ligare huiusmodi carentes usu rationis, etiam si factum illud prohibuit efficiant, ut si clericum percutiat vel quid simile. Quanquam hoc illatum non solum verum habet in perpetuo amentibus, sed in omnibus, qui tunc carent usu rationis, cum tale factum efficiunt, etiam si antea habuerint, & postea ad illum redeant: imo licet sit solum quædam actualis ineptitudo, qualis est in dormiente, in ebrio, & similibus, dummodo talis actio non fuerit voluntaria in causa: tunc enim alia est ratio, ut dicemus. Præcise autem ex vi illius actionis in ea dispositione factæ, non potest incurri censura, quia cum non sit libera, non est contra legem. Et ideo vniuersaliter dici potest, carentem usu rationis, quatenus sic affectus est, esse incapacem censuræ.

Ex quo vterius inferunt doctores, quoties iura loquuntur de censuris impuberum, ut in c. 1. & ultimo de Sententia excommunicationis, sermonem esse de impuberibus doli capacibus; id est habentibus eum usum rationis, qui ad peccandum mortaliter sufficiat: nam, cum huiusmodi peccatum sit veluti proximum censuræ fundamentum, necessario supponit radicem eius, id est usum rationis, & libertatem sufficientem ad illud committendum. Quin etiam addunt iurisperiti, licet ad incurrendam censuram ipso iure latam sufficiat ætas impuberis doli capacis, de quo sermo est in l. Pupillus 112. ff. de Reg. iur. & fere declaratur in sensu à nobis exposito: ut tamen ab homine inferatur, id non satis esse, sed necessarium esse puberem ætatem. Ita docet ex Abbate, Socino & alijs Vgolin. dict. c. 17 §. 3. nu. 5. Et ratio est, quia huiusmodi ætas non censetur sufficiens ad intelligendum ordinem iudicarium. Propter quod, nec de iure citari potest, nec ad agendum, vel defendendum se in iudicio admitti, iuxta cap. ult. de iudicijs in 6. Et quanquam in alijs causis possit per procuratorem vel tutorem agere: tamen in huiusmodi causa, quæ valde ad animum spectat, non potest ad hoc obligari. Quam quidem sententiam quoad hanc ultimam partem, ita accipiendam cenfeo, ut ad ferendam iuste & secundum debitum ordinem censuram,

Quæstio
resoluta,
permanet
in ratio.

Gloss.
Innoc.
Abb.

Perpetuo amentes non sunt censura capaces.

Neque illi qui dū actū efficiunt, ratione carent.

Iura loquuntur de censuris impuberum intelligitur de rationis capacibus.

Censuræ à iure ferri potest in impuberes, non tamē ab homine. Abb. Socin. Vgolin.

Non est tamen conditio substantialis.

furam, illa circumstantia ætatis puberis requiritur: non tamen inuenio ius, quo reddatur nulla sententia censura lata in impubere: & ideo, si alioqui in re intercedat vera contumacia, & reliqua necessaria ad valorem censuræ, & ex hac parte non censeo esse nullam: & ita illa ætas per se considerata non pertinet ad capacitatem censuræ, de qua nunc agimus. Quod maxime verum habet, & in praxi sæpe habet locum, etiam absque iniustitia, vel indecentia, in censura interdicti: nam, si populus interdictitur, sine dubio comprehenduntur etiam impuberes, si iam sint doli capaces, quatenus iam possunt, vel etiam tenentur sacris interesse, vel ea percipere, humano & rationali modo illis rebus utendo.

*Possime censura ligari propter contumaciam
præteritam qui in sanitam
incidit.*

Hic vero potest obiter inquiri, an qui incidit in insaniam, possit in eo statu censura ligari, propter contumaciam prius habitam, cum rationis usum haberet. Potest autem duplex esse status insanie, vnus perpetuus, & sine spe redeundi ad usum rationis; alter temporalis cum morali spe curationis vel remedij. Rursus censura potest aut lege, aut ab homine ferri. Et de censura quidem iure lata videtur certum, posse incurri tempore insanie. Primum de insaniam temporali est clarum, si esset censura lata per legem, vt, v. g. si ipso facto excommunicetur, qui Missæ aut matutino officio non adfuerit: & aliquis præuidens, vel culpabiliter non præcauens futuram emissionem, sese inebriat, aut somno circa illud tempus tradat, censuram incurrit omittendo, quam tamen non contrahit eo tempore, quo se inebriat, vel somno tradit: quia tunc non est consummata transgressio, nec causa censuræ. Vnde, si casu contingeret illum excitari, vel ad se reuerti, & non omittere, non incurreret censuram, quamuis prius, quoad interiorem culpam, idem peccatum commississet ratione periculi, cui se exposuit. Contrahit ergo censuram eo tempore, quo re ipsa omittit: tunc autem est ebrius, vel actu dormiens, vt in casu supponitur. Idemque erit in casu superius tractato, de mandante interficere clericum, si mandatarius id exequatur, quando mandans est ebrius, tunc enim censuram incurrit.

Idemque fore existimo: etiam si ille mandans in perpetuam amentiam incideret, quia tunc impletur conditio, sub qua lex censuram posuit, & consumatur eius transgressio: ideoque tunc ex vi legis censura inferitur: estque per accidens quod persona illa eo tempore sana sit, vel amens. Quanquam non nihil difficultatis habeat, quando amentia est perpetua quia censura ordinatur ad emendationem, vt sæpe dictum est: ille autem, qui in perpetuam amentiam incidit, non est capax emendæ, sed reputari potest vt mortuus, de quo iam diximus non contrahere huiusmodi censuram. Nihilominus tamen verum censeo, etiam tunc contrahi, ita vt, si quouis casu, etiam per miraculum, usum rationis ille recuperet, indigeat absolutione. Quia lex generalis est, & sine exceptione, & licet in particulari cesset vel sperari non possit, emendatio intenta per legem, est per accidens: & ideo non impedit efficaciam legis. Nec subiectum illud est ita incapax censuræ, sicut homo mortuus: quia simpliciter est ille homo viator; & est capax aliorum sacramentorum. Vnde ex benignitate Ecclesiæ absolui deberet, non solum, si existimaretur ante amentiam egisse poenitentiam sui delicti, quod est certum, sed etiam si nulla signa poenitentiae dedisset. Et hoc ex parte persuadet ratio facta: quia tunc nullius utilitatis est, quod ille maneat censura ligatus: absolutus autem posset iuuari suffragiis Ecclesiæ

Ad obtinendum à Deo poenitentiae locum: quia alio quo speciali auxilio, vel prouidentia Dei posset saltem breui tempore usum rationis accipere & illuminari. Vel fortasse interius doluit, quamuis Ecclesiæ non confiteretur: tunc facilius iuuari poterit ad maiorem satisfactionem, & expiationem delicti.

Et hinc fit, huiusmodi amentem perpetuum nunquam esse ab homine censura ligandum, etiam si contumacia præcesserit: quia tunc censura non fertur in generali, sed in particulari in hanc personam: & in illa est inutilis ac sine fructu: nam potius tollenda esset, si præcessisset, vt dixi. Non ergo recte faceret iudex huiusmodi hominem ligando: si tamen faceret, factum teneret: quia persona non est absolute incapax, vt dixi, & sufficiens causa intercessit: & ideo nulla interuenit circumstantia, ob quam sententia nulla efficiatur. Imo in sententiis interdicti, vel suspensionis, quæ feruntur in vniuersitatem aliquam, si in ea sint huiusmodi amentes, comprehenduntur quia sicut lex, ita generalis sententia non potest has speciales exceptiones facere: & ideo absolute comprehendit omnes, si capaces sunt. Ex quo tandem constat, quando carentia vsus rationis non est perpetua, non solum valide, sed etiam iuste posse ab homine ferri censuram in eum, qui fuit contumax, etiam eo tempore, quo caret vsu rationis, quia illa dispositio est valde extrinseca, & accidentalis, & non impedit effectum, vel fructum censuræ, & ideo nullo iure tenetur iudex eam circumstantiam obseruare, neque de hoc inuenio aliquam positivam legem; neque ex sola rerum natura talis obligatio nascitur.

Censuram non nisi in baptizatos ferri posse probatur.

Deinde necessarium esse diximus ad capacitatem censuræ quod homo baptizatus sit, propterea quod censuræ est actus seu effectus spiritualis iurisdictionis ecclesiasticæ, quæ exerceri proprie & directe non potest nisi in baptizatos: nam de his, quæ foris sunt, nihil ad nos, vt Paulus dixit 1. ad Cor. 5. Et cap. Gaudemus, de Diuort. Dixi autem proprie & directe, quia si ad salutem seu fidem, & bonos mores fidelium necessarium sit: potest Ecclesia cogere infideles non baptizatos, vt cum fidelibus familiariter non communiceant, vel vt non cohabitent in eadem domo, aut quid simile. Et eadem ratione, ob reuerentiam sacrorum mysteriorum potest eos cogere ne illis adfint. Hæc tamen non sunt poenæ, nec censuræ, nec fiunt ex directa iurisdictione in illos infideles, sed est veluti defensio quædam innocentium, & religiosa obseruatio, & custodia rerum sacrarum, ad quam habet ius Ecclesia, & consequenter ad ea media, quæ in hunc finem necessaria sunt. Quod à simili confirmari potest ex c. Post miserabilem, de Vt. & in c. In Archiepiscopatu, de Raptorib. At vero directe non habet Ecclesia iurisdictionem in non baptizatos, & ideo non potest illos censura ligare: præsertim, cum illi nondum sint capaces rerum spiritualium, aut earum vsus. Quo fit vt nulla censura, quæ ipso iure lata est, huiusmodi infideles comprehendat, etiam si actum legi contrarium efficere videantur: vt si Iudæus v. g. violentas manus in Sacerdotem iniiciat, non incidit in censuram canonis, Si quis suadente: quia ille non erat subiectus tali legi, neque proprie fuit contumax, aut inobediens Ecclesiæ: quod satis aperte colligitur ex c. Postulasti, de Iudæis.

Ex quo etiam habetur, posse Ecclesiam censuram ferre in Christianos, vt se separent, aut non communiceant, aut commercia exerceant cum aliquo infideli, in vnde tam alicuius iniuriæ factæ Ecclesiæ, vel alicui membro eius, quando alia via aut ratione delictum

*Amentis potest
censuram
iure laici
contrahere.*

*Etiam si amentia per
petua sit.*

Perpetuo amentis non dicitur ab homine ne censura ligari possit tamen tenet.

Amentis ad tempus bene potest censuram ab homine ligari.

1. Cor. 5.

44

delictum punire non potest: illud tamen non est ferre censuram in ipsum infidelem, quin potius ex ipso modo ferendi talem censuram colligitur non posse ferri directe in ipsum infidelem. Et de cōtrario colligitur, ex vi censuræ lata ipsi iure in violentum percussorem clerici, non obligari fideles ad vitandum infidelem violentum percussorem clerici: nam illa censura solum in ipsum percussorem directe lata est, & nisi illum prius comprehendat, non redundat obligatio in alios: & ideo in dicto capite precipitur, ut ab homine imponatur talis obligatio sub censura ipsis fidelibus. Quod in omnibus similibus canonibus obseruandum est, ut videlicet in cap. Iudei. 2. de Iudeis, & in capite *Post miserabilem*, & ca. de viris.

25 *Enoc sensu dicunt interdum auctores indirecte posse infideles excommunicari. Sed res iam constat, neque in ea occurrit difficultas alicuius momenti. Possuntque legi circa hanc conditionem Glossæ, & Doctores circa iura citata, & Summistæ verb. Excommunicatio. Simancas in Catholicis instit. c. 31. numer. 6. Couarruu. dict. cap. Alma, par. 1. in principio, Nauarr. in Manuali cap. 27. num. 3. & in cap. In quorumdam, de Iudeis, notab. 8. num. 7. & de Iubilæo notab. 31. num. 48. & Ioann. de Lignano, tractatu de Cens. §. 9. Vbi improprie dicit eum, qui excommunicatur, debere esse Catholicum: sed nomine catholici baptisatum intelligit: nam certum est apostatas baptizatos, qui heretici sunt, vel ad Iudaismum, aut Paganismum transiunt, posse censuris ligari: nam ratione characteris semper manent subditi Ecclesiæ: & tamen proprie catholici dici non possunt, cum veram fidem non habeant, neque illam profiteantur. Et de conuerso Catechumenus dici potest Catholicus, & tamen censura capax non est, quamuis recludi conus in ca. Eos, de Consecrat. dist. 4. quem nulli alij imitantur, dixerit catechumenum p. ne excommunicari; sed sine fundamento, quia fides, vel sanctitas sine baptismo non confert iurisdictionem; de qua re diximus supra in tertio tomo agentes de Baptismo.*

16 *Vltimo diximus necessarium esse, ut superiorem habeat in terris, qui censura ligandus est. Quod ex eodem principio nascitur: nam iurisdictioni, & subiectio correlatiua sunt: sicut ergo in ferente censuram requiritur iurisdictioni, ita in eo, in quem fertur, necessaria est subiectio: oportet ergo, ut superiorem habeat in huiusmodi genere potestatis, seu iurisdictionis spiritualis.*

27 *Ex qua conditione colligitur primo, Pontificem summum non comprehendendi inter eos, qui possunt censura ligari: quia non habet superiorem in terris neque alicui spiritualiter subiectus est, ca. Cuncta per mundum, §. 3. Vnde non solum ab homine (quod notum est) sed etiam a iure, censura ligari nequit: quia simpliciter neque ipsi iuri humano subiectus est: quia æqualem habet potestatem. Quare licet, quoad vim directiuam obligari possunt aliquo modo iure communi, in eo modo quo princeps obligari potest legibus a se latis, tamen quoad vim coercitiuam, ad quam pertinet censura, ligari minime potest. Vnde etiam contingeret in hæresim incidere, non esset ipso iure excommunicatus, de quo latius alibi: lege Bellarmin. lib. 2. de Rom. Pont. c. 12. & sequentibus, præsertim in 30. Et Nauarr. in cap. Nouit, de Iudiciis, notab. 3. n. 78. & 142. & ca. 27. n. 13. & Maiol. de Irregul. li. 2. ca. 4. nu. 8.*

28 *Deinde colligitur solum summum Pontificem hac ratione excludi, ne ligari possit: omnes enim alij baptizati homines, & adulti, cuiusunque ordinis, sexus, aut dignitatis existant, capaces sunt censuræ, capacitate scilicet remota, ut ita loquar de qua nunc agimus. Capacitas enim proxima per delictum, vel contumaciam consummatur (de qua iam diximus) capacitas autem remota existit in omni homi-*

Fr Suarez tom. 5.

A ne, qui ita est subiectus alteri, ut si in delictum proportionatum censura incidat, possit ab aliquo alio censura ligari. Et hoc modo constat omnem hominem præter Pontificem summum, esse capax censuræ: quia quicumque ille sit, habet superiorem in spiritualibus, & habentem in eum iurisdictionem ad hunc actum, saltem ipsum summum Pontificem. Quod satis constat ex dictis supra de habentibus hanc potestatem: nam hæc duo correlatiua sunt. Constat etiam ex usu Ecclesiæ & Pontificiis decretis, omnium ordinum fideles, etiam Imperatores, Episcopos, & Cardinales, &c. subiaci his censuris.

Solum est obseruandum, quoniam supra diximus agentes de homine qui potest censuram ferre sub homine comprehendendi hominum congregationem eadem proportionem intelligi hic posse, cum dicimus omnem hominem alium a Papa ligari censura posse, non solum singulares personas, sed etiam quamcumque congregationem comprehendendi: id generaliter absque vlla limitatione: quia nulla est, quæ superiorem non habeat, etiam si Concilium generale sit, dummodo ipsummet summum Pontificem non includat. Addenda vero est illa iuris moderatio, quod congregatio non est capax omnis censuræ, sed suspensionis tantum, & interdicti; nã excommunicatio in communitatem ferri non potest, ut suo loco dicemus. Quæ moderatio etiam ad singulos homines suo modo extendi potest. Nam licet absolute quilibet homo sit capax censuræ alicuius, non tamen omnes omnium: nam suspensio propria est clericorum: quia supponit potestatem aliquam spirituales; alie vero communes omnibus sunt. Itẽ, licet omnes sint capaces censuræ, non tamen omnes equaliter secundum hunc subiectio- nis respectum: nam vnus pluribus subiicitur, quam alius, & ita a pluribus ligari potest: & hac ratione secundum hunc respectum habere ampliorem capacitatem censuræ.

Omnes tamen in hoc conueniunt, quod tam a iure, quam ab homine censura ligari possunt. A iure quidem, si de illis in particulari loquatur, vel etiam si generalis sit constitutio, & in eodem iure non contineatur exceptio, qualis est illa, quæ continetur in cap. Quia periculosum, de Sent. excomm. in 6. vbi declarat pontifex Episcopos ex vi generalis constitutionis, aut sententiæ, vel mandati, ipso iure non ligari, nisi de ipsis expressa mentio fiat. Ex qua exceptione constat, omnes alios, quibus hoc privilegium concessum non est, ligari. An vero sub illa comprehendantur Cardinales non Episcopi, alterius considerationis est. Vnde Nauarrum, de Datis & promissis, nu. 10. & Vgolinum late d. c. 17. §. 5. Ab homine autem vnusquisque potest ligari respectiue ut sic dicam, id est quilibet a suis superioribus talẽ iurisdictionem habentibus. Qui autem sint hoc vel illo modo subiecti aliis, vel quot, & quibus modis possit hæc subiectio introduci vel auferri in superioribus, agendo de iurisdictione necessaria, sufficienter tactum est: & in sect. 2. pauca addemus.

Tandem ex dicta assertionem, & conditionem constat, eum, qui censura affici potest, debere esse distinctum ab alio, a quo possit ligari, quia sibi ipsi non potest esse subiectus. Quæ proportionali ratione diximus supra, eum qui fert censuram, debere esse distinctum ab eo, in quem illam fert, quod in idem redit, quia hæc correlatiua sunt: & ideo de hoc puncto sufficiunt superius dicta.

)(

29 Non omnes homines omnium censurarum sunt capaces. Concilium generale est censura obnoxium, si Papam non includat.

30

Nauarr. Vgolin.

31 Non potest idem in se ipsum censuram ferre.

Simanc. Couarr. Nauarr. Lignano.

Catechumenus non potest censuram ferri officio archidia.

16 Solui qui potestatem habet est capax.

27 Papa non est censura ligandus.

Bellar. Na. Maiol.

28 Illi capax est censuræ.